

DRONRYP (DE RYP)

De kerk

De eerste kerk van Dronryp, gewijd aan Sint Salvius, werd vermoedelijk in de 11de eeuw van hout gebouwd. Of dit ook op de plaats was die volgens de legende was aangewezen door een tweetal ossen die 's avonds aan elkaar gebonden het veld waren ingestuurd, is natuurlijk niet na te gaan, de legende wordt ook voor Nijlân vermeld.

In de 12de eeuw werd het houten koor opnieuw opgetrokken in tufsteen en aan het eind van de 12de eeuw werd ook het schip in tufsteen vervangen; dit muurwerk zit in de huidige westkant van de kerk verwerkt. In de 14de eeuw werd het koor afgebroken en werd de oostelijke kant van de kerk in baksteen opnieuw opgetrokken en kreeg de kerk haar huidige oppervlakte. Het koor was vermoedelijk in steen overwelfd, een doxaal scheidde koor van schip. Westelijk van het doxaal kwam een triomfboog. Aan de noordzijde van de kerk werd een sacristie gebouwd.

Rond 1500 begon een periode van verbouwing die meer dan veertig jaar duurde. Stenen gewelven werden weggebroken en vervangen door hout, er kwamen trekbalken in de kerk, het muurwerk werd drie meter verhoogd en de zuidmuur werd in zijn geheel vervangen. In de nieuwe zuidmuur kwamen grote gotische ramen die werden voorzien van gebrandschilderd glas. De triomfboog werd gesloopt.

Als hoogtepunt van de verbouwing werd de oude (zadeldak?)toren gesloopt en werd er een nieuwe toren gebouwd, twee meter westelijker. De ruimte tussen oude kerk en nieuwe toren werd bij de kerk gevoegd. In 1650 werd er aan het kerkgebouw gewerkt, zowel van buiten als van binnen: aan de oostzijde kwam een nieuwe ingangspartij en ook aan de zuidzijde werd een nieuwe ingangspartij gemaakt.

In de jaren '60 en '70 van de 19de eeuw werd er opnieuw aan de kerk gewerkt: de oude sacristie werd in 1862 vergroot, de trekbalken verdwenen en de kerk en toren werden tussen 1870 en 1875 bepleisterd.

De toren

De middeleeuwse toren van Dronryp zal een zadeldak hebben gehad. Rond 1540 werd de oude toren afgebroken en maakte "mr. Anthonisz" een ontwerp voor een nieuwe toren. Hij was in dezelfde tijd betrokken bij de bouw van de Nieuwe Toren in Leeuwarden, een toren die nog van foto's bekend is maar die in 1884 wegens bouwvalligheid is gesloopt.

De nieuwe Rypster toer heeft een vierkante onderbouw met twee geledingen, in de bovenste zitten nissen met gotische traceringen. Hier bovenop staat een achzijdige stenen "lantaarn", op de hoeken met pilasters versierd, met in het muurwerk gotisch gevormde galmgaten. Als bekroning van de lantaarn kwam er een bekroning in renaissance-vormen op, compleet met een kleine "sipel".

Aan de noordoostzijde kwam een traptoren, bekroond met een spits. Het geheel ademt de overgang van gotiek naar renaissance. In de toren hangen twee luidklokken, een oude uit 1493, gegoten door Gherardus van Wou, en een nieuwe die na WO II de in 1632 door Hans Falck gegoten klok heeft vervangen.

Het interieur

Van het middeleeuwse interieur is praktisch niks bewaard. Van de gebrandschilderde glazen die vermoedelijk rond 1505 in de nieuwe vensters van de zuidmuur zijn geplaatst zijn veel fragmenten teruggevonden bij de restauratie. Rond 1650 is er veel verbouwd aan de kerk. Het interieur werd vernieuwd, er kwam een orgel en ook de vorm van de kerk werd van binnen veranderd: het koor werd door middel van een wand afgesloten van het schip. Het is vooral het meubilair uit de zeventiende eeuw dat de huidige sfeer in de kerk bepaalt. De preekstoel is een eenvoudig 17de eeuws meubelstuk met op het klankbord een vermoedelijk 19de eeuwse bekroning. Het doophek is heel sober van vorm en contrasteert sterk met de rest van het meubelwerk in de kerk.

De **herenbanken** van de families Burmania-Cammingha, Glins-Bants, Viëtor-Schik en de overige banken hebben allemaal een opzetstuk in dezelfde laat-renaissancevorm zoals die in Friesland in de eerste helft van de 17de eeuw in de mode was en die sterk onder invloed stond van Hans Vredeman de Vries.

Doordat alle opzetstukken dezelfde vorm hebben, wordt de eenheid binnen het interieur versterkt. Bij de restauratie heeft men die eenheid nog groter gemaakt door al het meubilair dezelfde licht-eiken kleur te geven, met bepaalde accenten.

De **vijf psalmborden** hebben rijke Lodewijk XIV-vormen die in Friesland tussen 1680 en 1730 veel werden gebruikt.

Grafzerken

In de kerk bevinden zich verscheidene grafkelders voor de rond Dronryp wonende adel, ze zijn afgedekt met soms bijzonder fraaie grafzerken, die na de restauratie weer gewoon zichtbaar zijn.

Het **doopvont** is samengesteld uit fragmenten die bij de restauratie van de kerk van Zweins zijn gevonden en die vermoedelijk dateren uit de 15de eeuw.

Het orgel

Heel bijzonder is het orgel. Het werd tussen 1653 en 1658 gebouwd door de uit Westfalen afkomstige orgelbouwers Arnold en Tobias Bader. Het orgel is in de loop van de eeuwen verschillende keren verbouwd, vooral de verbouwing van 1918 is heel ingrijpend geweest. Daarom heeft men tussen 2000 en 2002 het orgel bij de totale restauratie door de firma Bakker en Timmenga weer teruggebracht naar de (vermoedelijk) 17de eeuwse dispositie die door Nicolaas Arnoldi Knock in 1788 was beschreven. Hierbij speelde mee dat er in Friesland geen orgel meer in 17de eeuwse toestand bewaard was gebleven en dat voor het spelen van oude literatuur hiermee een prachtig medium te creëren was..

De prachtige kas was in 1918 gesplitst in een hoofdwerkkas en een rugwerkkas, bij de restauratie zijn de kassen weer tot één geheel verenigd. Bij de reconstructie heeft men afgezien van het reconstrueren van springladen, maar verder is zoveel mogelijk de 17de eeuwse situatie hersteld.

De dispositie luidt als volgt:

Hoofdwerk

Bourdon	16 vt
Prestant	8 vt
(discant dubbel)	
Baarpijp	8 vt
Octaaf	4 vt
(discant dubbel)	
Quintfluit	3 vt
Woudfluit	2 vt
Mixtuur	4-5-6 sterk
Sexquialter	2 sterk
Trompet	8 vt

Onderpositief

Holpijp	8 vt
Quintadeen	8 vt
Prestant	4 vt
Fluit	4 vt
Octaaf	2 vt
Spitsfluit disc.	2 vt
Sifflet	1 1/2 vt
Mixtuur	3-4 sterk
Vox Humana	8 vt
tremulant	

De klavieromvang is C D E F G A - c^{'''}, kort octaaf . Het pedaal is aangehangen aan het hoofdwerk, er is een schuifkoppel tussen de manualen.

L.K. van der Meer
2005

Literatuur:

- d'Alde Wite, Monumentale kerk te Dronrijp.
- D.J. v.d. Meer red. Graftschriften Menaldumadeel
- G.A. Wumkes, Stads- en dorpskroniek van Friesland
- drs F.J. van der Waard en drs Th.A. Spitzers, Sint Salvius op de terpen. Dronrijps heerlijk hoogtepunt